

БЕСАНИ

www.besani.rs

Булевар Михајла Пупина 10г
Београд

ДИРЕКТОР

Горан Стојичић

ЛЕКТОР И КОРЕКТОР

Тијана Рапаић
Тијана Милићевић

КОРИЦЕ

Бесани

ПРЕЛОМ

Бесани

ШТАМПА

Јуниор, Београд

Тираж: 200 примерака

Београд, 2026.

ТРИЛОГИЈА
БИЛА ЈЕ НОЋ

Марија Стојиљковић МАРСТОЈ

ПОТРАГА

(књига друга)

*Боља нам је у подвигу смрт, него ли са стидом живот.
Боље нам је у борби примити смрт од мача,
него ли дати плећа непријатељима нашим.
Много смо живели за свет, стога се потрудимо за
кратко
да поднесемо подвиг страдалачки,
да поживимо вечно на небесима. (Кнез Лазар)*

САДРЖАЈ

РАДИО ЈУГОСЛАВИЈА ЈАВЉА: УМРО ЈЕ ДРУГ ТИТО (мај, 1980).....	9
КАРАЂОРЂЕВ ПАРК, БЕОГРАДСКА ТВРЂАВА И ЈОСИФ ПАНЧИЋ (новембар, 2010).....	29
ДЕТАЉИ УТВРЂЕЊА: О ШКОЛСКОМ ДВОРИШТУ, ВИСОКИМ ДЕЧАНИМА И ПЕЋКОЈ ПАТРИЈАРШИЈИ (јесен-зима, 1986).....	51
КАМП И БАЈКЕРИ: СТУДЕНИЦА, ЖИЧА И ЈЕЛЕНА АНЖУЈСКА (август, 1983).....	71
ГДЕ ЈЕ ТА ТВРЂАВА: СМЕДЕРЕВО, ГОЛУБАЦ (новембар, 2010).....	91
ДЕТАЉИ УТВРЂЕЊА: МАЧОР ПРОТИВ ГОЛУБОВА / ВИШЕГРАД, ПРИЗРЕН, УРОШЕВАЦ, НЕРОДИМЉЕ (јесен-зима, 1986).....	111
КАМП И БАЈКЕРИ: О ЈУГОСЛОВЕНИМА И НЕМАЊИЋИМА, КОСОВСКА ТРАДИЦИЈА, ЛЕГЕНДЕ О МАНАСТИРИМА (август, 1983).....	127

ГДЕ ЈЕ ТА ТВРЂАВА: МАНАСИЈА, РАВАНИЦА,
ЉУБОСТИЊА (новембар, 2010)..... 149

ДЕТАЉИ УТВРЂЕЊА: РИТУАЛ КУВАЊА КАФЕ/
ГРАЧАНИЦА, НОВО БРДО, ПРИШТИНА, КОСОВО
ПОЉЕ, МИЛОШ ОБИЛИЋ (јесен-зима, 1986)..... 171

КАМП И БАЈКЕРИ: АСТРОЛОШКА АЛАПАЧА
ПРОРОКУЈЕ О БИТКАМА / КОСОВСКИ МИТ, РАСПАД
ЈУГОСЛАВИЈЕ, ПОДРХТАВАЊЕ ТЛА (август, 1983)
187

ПУТ ПЛАВОГ АНЂЕЛА: КРАЉЕВО, ЧАЧАК, АРИЉЕ,
УЖИЧКА ТВРЂАВА, БАЈИНА БАШТА, ТАРА И ЈОСИФ
ПАНЧИЋ (новембар, 2010).....205

КАМП И БАЈКЕРИ: РАЂАЊЕ ЉУБАВИ ИЗМЕЂУ
ДАРКА И МИРЈАНЕ, ЉУБАВ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ,
ЖЕНЕ ВЛАДАРА, СМРТ ЖЕНЕ НА ПЛАЖИ (август,
1983).....225

ДЕТАЉИ УТВРЂЕЊА: СМРТ И САХРАНА ВЕШТИЦЕ
КРЕЗЕ, ПОВРЕЂЕНИ ГОЛУБ, РАДОЈКИНА СТРЕПЊА
(јесен-зима, 1986).....245

ПРВО ПОГЛАВЉЕ

(мај, 1980. година)

РАДИО ЈУГОСЛАВИЈА ЈАВЉА: УМРО ЈЕ ДРУГ ТИТО

Радио станица « Југославија » била је популарна у земљи чије је име с поносом носила. Пре конкуренције је пуштала најновије песме које су брзо постајале хитови. Како је то овој станици полазило за руком често су се слушаоци питали. Једнога дана тајну им је открио познати водитељ Дарко Протић: Наша станица следећа три месеца биће у граду, познатом по...

Водитељ је говорио о новом пресељењу станице. Њена се неухватљивост огледала, у брзим променама места из којих се емитовао програм. Мисија радија је била да шири братство и јединство југословенских народа и народности, али и да открива таленте, организује аудиције и концерте. Тако се « Југославија » селила од града до града, склапајући послове са познатим локалним станицама. Локалци су је прозвали лутајућа станица.

У почетку, тешко су наилазили на подршку колега са других станица. Смејали су им се и одмахивали руком. Нису разумели суштину лутања. А онда се појавио Дарко Протић. Смислио је мото: Музика нас све спаја.

Пре почетка музичког програма, Дарко је понављао свој став о југословенској музици. Онда су кренули са топ

листама, квизовима и вестима. Та се зараза брзо пренела и на колеге с других станица па су лутајућу Југославију често позивали у госте.

Имала је она и телефонска укључења. Пажљиво су бирали госте за емисију. Некад су то били панкери, некад хипици или представници новог таласа.

Ипак, продор у слушаности омогућила им је романтика. Југославија је решавала љубавне јаде својих слушалаца. Баладе су држале југословенске лепотице будним.

У то време, Дарко Протић је био прави секс симбол. Главни адут није била његова висина, ни густа црна коса, или рокерски фазон, чак ни то што је био моториста, већ његов мужеван, дубоки глас.

Водио је он разне емисије. Био је радан и вредан, али и дрзак и арогантан, па се упуштао у разговор и наводио саговорника да каже оно што није планирао. Његова тактика је била да слушаоце радија опусти ведрином и непосредношћу. У знаку је био Стрелац, у подзнаку Лав. Волео је људе и живот. Свирао је гитару и возио мотор. Слобода је за њега била све. Није волео спутавања. Чак је и добронамерну критику колега игнорисао и окретао све на шалу радећи и даље по свом.

Осим « Југославије » популарне су биле станице и у Београду, Загребу, Љубљани и Сарајеву. Студенти су имали своју станицу. Људи који воле шалу слушали су глумце комичаре и њихове изјаве на станицама тога типа. Чак су се и новинари удруживали и оснивали своје станице. Неки од њих, који су се бавили и књижевношћу

отварали су душу становницима велеграда, сваког јутра, поздрављајући их, попут популарног Душка Радовића.

Дарку је Душко био велики узор. Замишљао га је у свим могућим и немогућим ситуацијама, како саставља текстове, говори их, засмејава и опушта грађане Београда. Дарко је упорно размишљао, шта ли Радовићу није пало на памет, а што би њему пало. Био је без одговора. Његов узор је поменуо сваки педаљ Београда, сваку зграду, улицу, временске прилике, догађаје, људе.

У односу на народну, забавна музика је у то време живела своје најбоље године. Био је то прави процват и владавина попа и рока.

На улицама већих градова постојала су места, најчешће паркови, где су се окупљали панкери. Били су лако уочљиви по rotten фризурама, кожним јакнама са нитнама и бецевима, старкама и мартинкама, карираним кошуљама и исеченим фармеркама. Били су другачији од просека и шокирали су остали свет који праву мисију музике није познавао.

Тај свет је живео у својим канцеларијама и гледао дуго у папире. Њима су панкери изгледали штрокаво. Стално су били нацврцкани пивом. Нису избацивали цигарете из уста и димили су по околишу који тада није био браћен строгим законима о пушењу. Њихове мартинке су се чуле по углачаном поду Студентског културног центра. Дим из неугашених цигарета које су по две висиле на крајевима усана обитавао је у спортским халама после одржаног концерта краља панка.

Нахраћен енергијом са концерта панкер би ослоњен о дрво у парку дуго климао главом, тресући своју чудну

фризуру, док су му тешки бубњеви, моћни акорди и врештање и даље одзвањали у ушима. Многи од њих су били противници ауторитета и писали су политичке текстове и водили борбу против богаташа.

Слично панкерима, југословенским градовима су се шетали и представници хипи покрета. Дуге косе, која је деловала неуредно и неухватљиво, обучени у тексас фармерке, кожне сандале и цветне кошуље, накићени ништа мање у односу на панкере, ходом су одавали да нису одрасли, да су у души и даље деца која се радују животу.

Место ходочашћа била им је хајдучка чесма где су се присећали на којим су све концертима били у Југославији. Причали би о проводу пријатеља у Сан Франциску, о Вудсток фестивалу, о борби против насиља, о ратовима и правима људи. Нису признавали табу, нити друштвене норме. Били су бунтовници и заговорници сексуалне револуције. Били су слободни, док их опијати нису заробили.

Дрога је уништила децу цвећа, па се и њима друштво опирало. За „трезвено“ становништво, они су били нерадници, наркомани, алкоси и неморални људи, закључани у својим ишараним хипи комбијима, у којима су данима оргијали.

Када је кренуо нови талас, све је било умереније и нормалније. Једино се новоталасна зараза ширила југословенским републикама неконтролисано брзо да би уштогљено друштво тек тако то мирно прихватило.

Генерацијски јаз је био велики. Педесете, шездесете, седамдесете и осамдесете, обликовале су југословенске народе и народности и помагале Маршалу да успешно

води и контролише земљу. Било је потребно да народ игра, да се народ весели, да народ пева и да то ради на сав глас. Што се више певало и играло, као да се улазило у вртлог, у казан где се крчкало, попут рибље чорбице, у коју би неко убацио дугме. Белина дугмета не иде у тамну рибљу чорбу.

Неко би пилотирао, неко би изигравао урбану герилу, неко би некоме био идол, а неко термит. Све је било једно велико прљаво казалиште, у ком би запарао парни ваљак, па би се морало склонити у неки хаустор, или отићи у биоскоп и одгледати филм. Можда би и неки булдожер залутао на филмску пројекцију. Било би као у шкрипцу. Морао би да се позове неки акробата да послужи завађенима патку. Врхунац оргазма би био са Катарином, великом и непоновљивом.

И шта вреди о југословенској музици приповедати, њу је требало не само слушати него по њој и живети.

И живело се на фестивалима, гитаријадама, стадионима, у емисијама и магазинима, на екскурзијама, турнејама, по дискотекама и студентским домовима, у хотелима и халама, чак и у спортским радњама и на модним пистама.

Толико је југословенска музика тада била јака да су аутори стварали и песме које су иритирале великог вођу. Тај цинизам морао је да престане. Та лаж о њему се прекидала забранама и опоменама пред искључење или пуштањем песама које су вођу величале.

Тог мајског дана 1980. са радио станице «Југославија» чуло се: Умро је друг Тито. Од те вести земља се паралисала и наступили су сати и дани туге, бола, незнања и неверице.

У ваздуху се ишчекивало нешто лоше, црна слутња да се тоне заједно са Маршалом и да после његове смрти ништа више неће бити исто.

Умро је у Љубљани после тешке болести крвних судова, баш онај за ког се мислило, да ће увек прослављати рођендане, дочекивати пионире и пионирке, отварати фабрике, поклањати животиње, ширити Покрет несврстаних и утицај земље у свету.

Немоћан, оматорео, истрошен, са болесном ногом, Тито је лежао на Клиници за срце и крвне судове у Љубљани. Није изгледао као неко ко је пуцао од здравља, ловио животиње и јурио жене. Био је то несрећник, оборен у постељу, који ишчекује смрт. Ни слутио није колико је заправо срећан што никада неће дочекати оно што је касније суђено његовој земљи да се распадне у крви и злочинима.

Тито је лежао тешко дишући, стопљен са постељом, без снаге и жеље да се одложи неминовност која следи сваком живом људском бићу, па чак и њему, великоме Маршалу.

Када се смрт приближила и закуцала на његова врата, пре него га је у потпуности савладала, Тито је муњевитом брзином пролазио кроз читав свој живот.

Наврла су сећања. Ређале су се слике са светским државницима. На његов хумор и харизму, fine манире, лепу одећу, изгланчане ципеле, незабораван ход, нико од дипломата није могао да остане равнодушан. Био је поштован. Био је моћан. Био је вођа. Био је Тито.

Након те плејаде државника, Титу су уши запарали куршуми, бомбе, топови и вратили су се сви

изгинули борци са Неретве и Сутјеске. Титов коњ и верни му пас, немачки овчар Тигар, ишчекивали су га у чудном тунелу кроз који је сада пролазио. Указале су му се и остале животиње које је добијао на поклон с разних путовања по свету. Један мали Зоо врт је сагињао главу, понизно и верно.

Онај други Зоо врт, који је Тито остављао за собом, тај низ похлепних полтрона, лицемера, политичких јадника без визије, морала и љубави према свим народима Југославије, није сагињао главу. Ако су нешто полтрони знали, то је да су стално били гладни и да што су више моћи имали то им је глад бивала све већа и већа, неутажива.

Тито је у тунелу био умирен и испрва није препознао какав је био оно сто у даљини. Није био државнички, нити билијарски, већ некако једноставан, са алаткама за рад.

Браварски сто, помислио је, раширио руке и пришао му. На столу су се налазиле неке књиге на руском језику, омиљено његово штиво и класици.

– Дивно – викнуо је полиглота Тито.

– Дајем вам часну пионирску реч – заклињало се једно дете које је чудно исијавало. Сетио се да га је сусретао више пута, дизао га је у вис и љубио у образе.

– Ти си будућност Југославије – говорио му је Тито – Наша земља, поносна је на такве пионире. Чувајте је моји пионири. Без вас и ваше верности ништа исто бити неће. Ваш нестанак био би проклетство за народе наше велике и непроцењиве отаџбине Југославије. Будите верни пионири, држите штафету младости чврсто у рукама. Не испуштајте је.

Титу се у тунелу указао и стадион ЈНА са толико учесника слета, придошлих ту, ради прославе његовог рођендана. Играли су и формирали гипким телима тробојку.

Само је једна мала група људи одударала од раздрагане младости. Нетремице су га посматрали. Уносили су немир у маршалову душу. Били су изгладнели, у затворским оделима и скандирали су против прославе рођендана.

Један од њих, скоро да је надвисио све друге. Имао је два метра, дужу браду и крупне наочари. Имао је и шубару на глави. Осим њега, остали су држали камење у руци и хтели су њиме да Тита гађају, али нису имали довољно снаге. Били су клонули и изнемогли. Питали су га само: Зашто, зашто? Тито је окренуо главу од њих. Посматрао је силну младост на стадиону која га је величала и волела. Али и даље се чуло: Зашто? Зашто?

Тито се поново окренуо. Хтео је да групици објасни: Зато што.... али све је нестало. Читав стадион испарио је из сећања. Остао је тунел којим је прелазио на другу страну. Сећања су се изгубила. Све се гасило осим савести. Велики Маршал се тада запитао: Да ли сам негде погрешно?

Било је око 15 сати тог 4. маја 1980. године. Сирене су јавиле свуда по Југославији да се нешто лоше десило. То ће бити обичај, скоро деценију потом, све до почетка распада Титове Југославије.

Сутрадан, маршалови посмртни остаци, окружени почасном стражом били су у унутрашњости Плавог воза. Колоне људи су стајале на успутним станицама кроз

које је воз пролазио. Људи су плакали, иако је ту било крокодилских суза, бол је био искрен код већине.

Они који Тита нису испраћали на станицама, седели су у кућама и гледали ТВ пренос. Неки нису ни радили, јер је жалост трајала недељу дана. Многи су се из свих крајева Југославије упутили ка Београду да заједно са Београђанима формирају историјски мимоход. Бројне стране делегације су слетале на београдски аеродром и одлазиле ка Савезном Парламенту и Кући цвећа на Дедињу.

Новинари су проналазили места за снимање, процењујући да је више од пола милиона људи одало почаст Титу. Било им је занимљиво и место сахране које је у ствари било адаптирана стаклена башта испуњена фикусима.

Броз је волео светлост. Он сам је био светлост, сав у белом, прозрачан и лаган. Такав му је био и гроб, ту под светларником, сачињен од белог мермера и са крупним златним словима: Јосип Броз Тито.

Информације о покојнику новинарима су биле лако доступне. Чак и док је био жив, енциклопедије о њему биле су незаобилазне у излозима најпознатијих књижара. Не улазећи у то колико је све то било наметнуто, скоро да није било Југословена који о маршаловим говорима, поукама, доскочицама, херојствима, није учио у читавом образовном систему, од основне школе до факултета.

Странцима су биле занимљиве Титове фотографије из млађих дана. На једној од њих, у војном капуту и прекрштених руку на леђима, одлучно је каскао ка победи.

Али осим те, имао је он и брдо фотографија, међу којима су штрчале оне с великанима Холивуда. На

њима, опуштен и насмејан, привлачио је погледе белим оделом и држањем масона. Чинило се да томпус никад није избацивао из уста. Доказ статуса и моћи, велики дим поглавице.

Страни новинари приметили су да је Тито стално неког дочекивао. Народ га је толико волео да је узбуђено махао заставицама када би његова лимузина пролазила поред њих. Махнуо би и њима Тито, набацивши препознатљиви смешак, видело се то на фотографијама.

А Југословени су на тај смешак реаговали певањем песама о хероју Титу, борцу за народна права, оснивачу радних акција, људини која је земљу дигла из пепела и дима и чинила Југословене најсрећнијим народима и народностима на свету.

А зашто су Југословени били под Титом срећни, питали су новинари уплакане људе из мимохода. Рекли су им да су имали новац, посао, државу, друштво, мир, сигурност. Рекли су...

– Имали смо музику – добацио је један чудан младић који је стајао иза једне жене која је одговарала на питање новинара. Чувши га, новинар му је пришао и прислонио микрофон.

– Музику? – упитао је новинар.

– Да. Имали смо праве групе које су га критиковале – одговорио је младић.

– Срам те било. Није место за иронију – добацио је младићу један старији господин који је стајао иза њега.

– Иронију – знатичељан новинар прислонио је микрофон старијем господину.

– Ма није битно. Нису га сви волели. Неке музичке групе су га провоцирале. Ипак, више је било оних на које је Тито могао да рачуна и који су певали о његовом херојству – објаснио је старији господин.

– Најмилије су му биле песме са радних акција – убацила се у разговор старија госпођа која је стајала у реду иза старијег господина.

Новинар је стао крај ње.

Нека девојчица која није више могла да буде мирна иступила је из мимохода. Њена мама се наљутила на њу и руком је одмах позвала да се врати на своје место.

– Нећу – рекла је девојчица мајци чији су се образи зацрвенели од стида због непослушног детета.

Девојчица није пуно одмакла када ју је зауставио неконтролисани плач старије госпође. Поред те госпође, старији господин који је стајао иза чудног младића покрио је лице рукама.

– Шта ће сада са нама да буде? – упитао се забринуто старији господин. Чувши га, старија госпођа се дала у још горе ридање. Сажаливши се на њих и девојчица је почела да плаче. Њу је позвао руком ка себи онај чудни младић.

– Знаш ли ти због кога плачеш? – упитао је девојчицу.

– Полиција. Полиција – викнуо је старији господин – Избаците овога младића из мимохода. Он је страни шпијун. Дошао је да Титу поквари сахрану. Нема ни мало поштовања према покојнику.

– Имам онолико колико је покојник имао за мене – одбрусио је младић.

– Ма немој. А шта ти то значи? – упитао је старији господин.

– Откуд знаш. Да ниси био тамо? – упитао га је старији господин.

Младић је климнуо главом и рекао:

– Био сам. Горело је свуд. Мој другар је добио пендрек. Једва се извукао. Ухапсили су га. Он је слушао приче о Голом отоку.

– Измишљају. Не постоји Голи оток – убеђена у то старија госпођа је почела да се смеје.

– Е, ту грешите – успротивио се старији господин – И те како постоји, у близини је Истре и Раба. Затвор и даље ради. Један мој бивши пријатељ који је издао партију био је тамо заточен. Када су га пустили, побегао је из Југославије, кукавица једна.

– Мирјана, врати се, приближавамо се улазу – повикала је мајка девојчице.

– Мирјана. Лепо име – казао је чудни младић.

– А како се ти зовеш? – упитала га је девојчица.

– Сократ – одговорио је девојчици младић и потапшао је пет пута по рамену.

Видевши то мајка је брзо изашла из мимохода, извинила се осталима и ухватила ћерку за руку.

– Да више никада то ниси учинила! Јеси ли ме чула? – наредила је мајка девојчици.

– Видимо се ко зна кад, Мирјана! – добацио је девојчици чудни младић.

– Видимо се ко зна кад, Сократе! – одговорила је младићу непослушна девојчица.

После неколико сати стајања, људи који су се сукобили у мимоходу, сада су били близу улаза у део просторије са посмртним остацима великог Маршала. Ред се згуснуо.

Сви су ћутали и гледали или у под или ка мермеру на ком су се цаклила дебља слова покојникова имена.

У ћутању, у спорости хода, у озбиљности лица, у стиснутим песницама и у целом држању људи из мимохода, предосетила се надолazeћа трагедија, усуд урушавања свега што је Тито деценијама стварао.

Језа, немир и брига одали су почаст Маршалу. Запитаност над тишином и проматрање неспокоја видљивог на лицима учесника мимохода савладали су мир светларника и све оне фикусе.

И поред фикуса, ту се није могло дисати. Неки су учесници мимохода добили главобољу и хватали су се за главу, уместо да се наклоне борцу за југословенску нацију, посумњали су да је та нација уопште постојала.

Ко задрхтала кула од карата или шаховска табла где ниједан потез више није био могућ, мимоход се предавао злу баченом на њега. Постао је сумњичав.

Неки од њих, само што се нису срушили, не због чињенице да су већ сатима били у колони, више због распадања илузије о вечном Титу, тој особи која их је чувала, надгледала, бранила, хранила и увек за њих била ту, чим би укључили телевизоре и радио апарате.

Годинама се Титов глас простирао југословенским ливадама и пашњацима, а његове поруке и слободарски идеали, нису се скидали са усана младих девојчица и дечака стасалих да буду стуб одбране у касарнама, где су се сударали Словенци, Хрвати, Срби, Босанци, Македонци, Црногорци, а да се при том судару не покрену псовке, иронија, мржња, осуда и националистичке фобије. Или је

истина гурана под тепих, па сад у тишини мимохода се на лицима појединих учесника уочавала чудна радост.

Можда је главобоља у мимоходу била узрокована бацилом, црвићем националне историје који је стекао све услове да сада живне, укрупња се и поједе и последње наивце из мимохода са страшћу, као своју омиљену послестицу, шарену лизу југословенства.

А шта ћу ја овде, упитао се нарасли црвић у високом научнику пореклом из Словеније, настањеном у престоници Југославије. Треба отићи одавде, скупо је за Словенију да буде и даље у Београду. Југословенска територија је превелика да би се одржавала и порезима плаћала. А и ови Срби стално се нешто бусају у груди. Иритирају.

Црвић је прешао са Словенца на Хрвата, па на Босанца и на Србијанца. Почели су се сукобљавати на том светом комунистичком месту. Споро хода Србин. Треба га убрзати, помислио је Словенац. Србин је мислио: много је уштогљен Хрват испред мене, треба га вратити тамо где и припада, иза мене. Црногорцу се није свидело, што је у реду иза Србијанца, хтео је да буде испред њега. Сви су гледали само своје интересе. Више није било Маршала да им скреће пажњу са истине.

Моћ Југославије се осипала сваким цветом положеним на Титов гроб, сваким појединцем који је одавши почаст маршалу излазио из стаклене баште у нови национални свет. Разрушавао се темељ нечега што можда никада није ни било изграђено, бар не неким чврстим и трајним материјалом, но се при маленом политичком поветарцу, при увођењу вишепартијског система, само од себе урушило.

Југословенска земља на којој је Тито неговао и заливао своју творевину, била је тресетна, наквашена крвљу. Тресетност земље нарочито је била видљива на оближњим гробљима где је лежао јунак до јунака, убијен баш на месту, где су се кројиле границе националних република и то је ишло вековима уназад у срце средњевековних победа и пораза па су се у промет пуштале касете где се гуслало, урликало, врискало и спремало за рат.

Тих дана док је трајала Титова сахрана, зло је још увек било притајено. Деца попут Мирјане, необавештена о животу, лизала су још увек своје југословенске лизалице, читала партизанске читанке, гледала на телевизији по ко зна који пут другаре пионире и пионирке, веселе на радним акцијама, у знојавим блузицама, како мукотрпно стварају отацбину свију њих, маћеху, пардон, мајку њихову.

Чудни младић који се звао Сократ, старији господин, старија госпођа, девојчица Мирјана и њена мајка, дошли су на ред и ушли у простор Куће Цвећа.

Загушљивост узрокована телима која су формирала дугачку змију звану мимоход, обгрлила је фикусе и уништавала белину гробнице.

Младић је био близу Титовог гроба и када је видео крупна слова вођиног имена, бацио се телом на њих. Мимоход се нашао у чуду. Војници што су чували Титов гроб одмах су га ухватили. Није се отимао.

Старији господин, старија госпођа и девојчицина мајка нису могли да дођу себи, разрогачили су очи, а неки и плъеснули рукама.

– Куку, куку. Шта ће бити са нама? – јадиковао је мимоход.

– Хтео сам... Да пребројим речи... Што ме тучете – бранио се Сократ.

– У лудару с њим – пресудио је мимоход.

Тих дана и радио станица « Југославија » је преносила дешавања са сахране. Брујало је да је терориста напао Титов гроб.

Чудо невиђено, морао се пронаћи кривац, баш тамо одакле је родом терориста.

Тако је Сократ проглашаван у медијима и жутој штампи, час Србијанцем, час Словенцем, час Хрватом, час Босанцем. Нису га остављали на миру све док му се није утврдила дијагноза и један неуропсихијатар посведочио је да је младића болест натерала да пипа свети Титов гроб и пребројава света Титова слова. Неуропсихијатар је рекао да пацијент никако није мислио да оно тело у ковчегу није био прави Тито него нека крпена лутка или подметнута светска завера. Он није био против света. Он ни не зна шта је то свет.

Али, новине су биле отроване и истина никог није занимала. Балонче националног поноса ударило је на све стране па неуропсихијатар са својим пацијентом терористом Сократом је био одведен у психијатријску клинику др Лаза Лазаревић на опсежно преваспитавање.

– Знате шта, у Словенији нема више места за вашу радио станицу – Дарко Протић је чуо са друге стране жице глас дојучерашње колегинице са радија Дежела.

– Зашто? – препао се он.

– Немамо више новца. Наш радио се преоријентише на друге ствари. Академици упозоравају на економску кризу. Биће несташица и економски узлет неће дуго трајати. Тито

је мамио инвестиције. Сад је дошло друго време. Знате наш народ би да слуша неку другу музику. Воле бендове стране продукције, оне из Европе и Америке – цвркулала је женска из Дежеле.

Дарко је слушао цвркутање и није могао да верује шта колегиница прича. Каква Америка, каква Европа... Па Југославија је пуштала и њихову музику...

– Жао ми је. Нисмо заинтересовани – рекавши то цвркутава водитељка Дежеле спустила је преплашеној Југославији слушалицу.

Дарко је дуго својим сарадницима препричавао све о Европи, о кризи, о променама у Дежели. Саветовали су га да покуша са Хрватима, па са Босанцима и тако редом. Ако не упали, рекли су сарадници, треба да иде у мања места, у партизанске кампове, где и даље живе окорели заговорници братства и јединства који каче значке што бљеште неуништивим партизанским сјајем.

Послушао их је и кренуо да тражи нова места, људе, градове, варошице, где је било још Титових пионира и пионирки, посвећених изучавању свеопштег образовног система, са све сликом Тита иза леђа учитељице са великим оквиром наочара и прутом у руци.

– Музика нас све спаја – рекао је Дарко колеги са радија Макарска, али Хрват је почео да прича како њихови слушаоци желе да слушају другу врсту музике и да нема потребе да Југославија уређује одабир песама. А и Европа је сада популарна.

Из радија Сарајево стигла је слична прича с тим што су додали и то да Београд не треба да формира укус Сарајева,

да они имају нове младе сарајевске групе које треба да финансирају. Криза, криза, криза...

Дарко Протић је увидео врло брзо да је територија пресељења станице бивала све мања и мања, па чак и Београд није имао више разумевања за Југославију. Иако се Београд најдуже држао Југославије, то је више било из очаја давленика, који је направио велику грешку, бацио се у реку југословенства пре него је научио да национално плива.

Радио Охрид и радио Титоград, јесу гунђали и опирали се, али су ипак излазили Југославији у сусрет. Јесте да је пренос мало крчао и шуштао и музика се једва чула, али боље ишта него ништа.

Тако је после Тита, наступило неко чудно време за рокере. Што су више певали, микрофони су им се кварили, почели су да убацују у турбо. Видевши да народ мирише тај турбо, да воли да се дрма и тресе, стари тврдокорни рокери или су се повукли или су се прешалтовали на турбо-трескавац. Нормално да је тај процес пребацивања био вишегодишњи и са приближавањем деведесетих све се отело контроли. Није се знало ко кога треска, плеска, удара и приватава.

Чудно је то послетитовско време било. С једне стране криза је урушавала број места, где би Југославија била примљена, а са друге стране, рађала се нека чудна носталгија и ју-музика добијала је светачки ореол.

У том парадоксу, неке су групе имале и пророчке текстове па су попут Нострадамуса предвиђале крај Југославије.

Шта се ту могло, уместо спајања свих станица под капом Југославије уређивачки тимови у станицама на нивоу република изабрали су да слушају свако своју ратну олују.

Како су се деведесете приближавале све слабија радио станица « Југославија » морала је да се пребаци на мале кампове пријатељства којих је било тек понегде на црногорском приморју. Ту су рокери још увек могли да пљуну и запевају свом силином Југославије.